

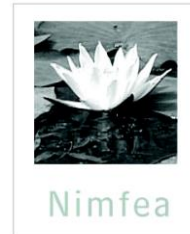
ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

BIO
Aqua
pro

Az Alsó-Zagyva hullámtere (HUHN20089) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen

2014.

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
Nimfea Természetvédelmi Egyesület
Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter
Lesku Balázs
Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Müller Zoltán

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Bocz Renáta
Dr. Forgács Zoltán
Dr. Estók Péter
Csipkés Roland
Juhász Krisztina
Horváth Dénes
Kovács Tibor
Mizsei Edvárd
Molnár Géza
Sallai R. Benedek
Dr. Sum Szabolcs
Dr. Tallósi Béla
Dr. Gulyás Gergely

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll.
A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód	5
1.3. Kiterjedés	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	5
1.4.1. Jelölő élőhelyek	5
1.4.2. Jelölő fajok	5
1.5. Érintett települések	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	6
1.7.2. Településrendezési eszközök	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	6
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek	6
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	6
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv	6
1.7.7. Egyéb tervek	6
2. Veszélyeztető tényezők	7
3. Kezelési feladatok meghatározása	12
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	12
3.2. Kezelési javaslatok	12
3.2.1. Élőhelyek kezelése	12
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	27
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	28
3.2.4. Kutatás, monitorozás	28
3.2.5. Mellékletek	29
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	30
3.3.1. Agrártámogatások	30
3.3.2. Pályázatok	32
3.3.3. Egyéb	33
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	33
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	33
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	34
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	34

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Alsó-Zagyva hullámtere kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20089
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	451,3 ha
--------------------------------	----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei
- 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

*: kiemelt jelentőségű jelölő élőhelyek

1.4.2. Jelölő fajok

- Vágó csík (*Cobitis taenia*)
- Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
- Halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)
- Széles durbins (*Gymnocephalus baloni*)
- Mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- Vidra (*Lutra lutra*)

A Natura 2000 adatlapon (SDF) nem jelölő értéként szereplő, de a fenntartási tervet megalapozó felmérések alapján jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű fajok:

- Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- Dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)

1.5. Érintett települések

Jász-Nagykun-Szolnok megye: Szolnok

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Országos Ökológiai Hálózat: a tervezési terület az Országos Ökológiai Hálózat ökológiai folyosó övezetének (100%) része.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A területre elfogadott természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Jász-Nagykun-Szolnok megye területrendezési terve – 10/2011. (IV.29.) rendelet
- Szolnok településszerkezeti terve - 288/2011. (XII.15.) határozat
- Szolnok szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 47/2011. (XII.15.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Körzeti erdőterv: Szolnoki körzet erdőterve. (érvényes: 2005. január 1. – 2014. december 31.) törzskönyvi szám: 31/2005. Kelt: 2005. augusztus 29.

Következő tervezés éve a Szolnok-Jászsági erdőtervezési körzetben (új erdőtervezési körzet neve): 2018

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadás vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve.
Érvényesség: 2014. február 28-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Diana Vadásztársaság, Szolnok. (Kódszám: 16-751710-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve.
Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

Hunor Vadásztársaság, Szászberek. (Kódszám: 16-751320-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve.
Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Zagyva (OHA-001921). 2013. április 2-től 2018. április 1-ig. (Közép-Tisza-Vidéki Horgászegyesületek Szövetsége)

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Zagyva alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve. – Közreadta a KÖTIKÖVIZIG, a KÖDUKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015.

1.7.7. Egyéb tervek

Egyéb terv a tervezési területre nem vonatkozik.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve:	Jelentősége (H: nagy; M: közepes; L: alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	M	12,5	6440- <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei: Az élőhely csak valamilyen kezelés hatására maradhat fenn, hiszen annak hatására is jött létre. A kaszálás felhagyásával a hullámtéri mocsárrétek becserjésednek-erdősödnek (általában invazív fajokkal), kiterjedésük csökken.
B03	erdészeti kitermelés, újratelepítés vagy természetes felújulás nélkül	M	5	91E0*-Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>): Olyan jelenleg gyep vagy szántó (estleg kivett) művelési ágú területek, amelyeken Fűz-nyár ártéri erdők (J4) élőhelyek keletkeztek az elmúlt 1-2 évtizedben. Ezek kitermelése a művelési ágnak megfelelő állapot helyreállítását jelenti, ugyanakkor az élőhely eltűnését is.
B07	egyéb erdészeti tevékenység	M	10	91E0*-Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>): Jelentős arányban fordul elő olyan puhafás ligeterdők, amelyek spontán módon, magszórással keletkeztek az elmúlt két évtizedben. Sok esetben alig tartalmaznak invazív fa- és cserjefajokat. A természetes vetényülés miatti magas tőszám megfelelő védelmet biztosít középtávon is az inváziós fajok ellen. Az ilyen állományokban erdészeti munkák károsak lehetnek, mert újra lehetővé teszik az inváziós fajok megtelepedését.
A03.01	intenzív vagy intenzívebb kaszálás	L	4	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A helytelen időpontban, illetve túlzott gyakorisággal történő, valamint a gyepek egészén egyszerre végrehajtott kaszálás káros.
A04.01	intenzív legeltetés	L	2,85	6440- <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei: Bár a legeltetés, mint gazdálkodási mód önmagában hozzájárulhat a mocsárrét jelölő élőhely fennmaradásához, a túllegelés – főképp birkával – elszegényíti a flórát, erodálja a gyepek talaját, összességében a gyepek leromlásához vezet. Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is káros a faj állományainak fennmaradása szempontjából. A túlzott mértékű legeltetés a Natura 2000 területen az egyik legjelentősebb veszélyforrásnak minősül a lepkefaj állományainak fenntartása szempontjából.

H01.05	diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt	L	3	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj jórészt lápos, mocsaras, vizenyős biotópokban, nedves réteken fordul elő, mely területeken és/vagy azok közelében a Zagyva nyílt vize folyik. Mivel a nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) élőhelyei sok esetben mezőgazdasági területek mellett/között helyezkednek el, ezért a Zagyva esetleges szennyeződése a nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) érintett állományaira is számottevő mértékű veszélyt jelenthet (akár a mezőgazdasági gépekből, akár az általuk kiszórt növényvédő szerekből és/vagy műtrágyákból eredően).
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	L	5,5	<p>91E0*-Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>): Az összes ligeterdő állományképét jelentősen befolyásolja az idegehonos fajok jelenléte. Főképp az amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>), a gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>), és a zöld juhar (<i>Acer negundo</i>) jellemző. A ligeterdők fajkészlete, főleg a cserjeszintben hiányos, hiányoznak az őshonos cserjék. Ezek helyét és az alsó lombszintet teljesen elfoglalták az említett fajok.</p> <p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj tényleges vagy potenciális élőhelyein sok esetben – főleg a rendszeresen bolygatott, illetve káros hatásoknak nagyobb mértékben kitett gyepeken – jellemző az invazív növények, özönfajok, gyomok megjelenése és terjedése. Az ilyen folyamatok azért károsak, mert az inváziós fajok fokozatosan kiszorítják a tápnövények, valamint a nektárforrással szolgáló virágos növények állományait, és emiatt szűkítik a lepkék életterét, valamint a populációk szaporodási képességét.</p> <p>Noha nem kifejezetten inváziós növény, megemlíteném, hogy a térség legtöbb olyan gyepterületén, amely elvileg alkalmas lenne a nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) populációk fenntartására, a keserű édesgyökér (<i>Glycyrrhiza echinata</i>) borításának aránya 60-90 %-os mértékű, amely állapot jelentősen rontja az érintett biotópok vegetációjának fajkészletét, diverzitását.</p> <p>Vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>): A területen előforduló hat idegenhonos halfaj (fekete törpeharcsa /<i>Ameiurus melas</i>/; ezüstkárász /<i>Carassius auratus gibelio</i>/; naphal /<i>Lepomis gibbosus</i>/; amurgéb /<i>Perccottus glenii</i>/; tarka géb (<i>Proterorhinus marmoratus</i>) jeletős táplálék- és élőhelykonkurenciát jelent e fajok számára, továbbá ezek az idegenhonos fajok a vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), a szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>); és a széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>) szaporulatát is veszélyeztethetik ikra- és ivadékfaló táplálkozásukkal.</p>

K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	L	1,6	6440- <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>): A szukcesszió művelés felhagyásával összefüggésben lévő természetes folyamat, ennek eredményeképpen cserjésednek be az élőhelyfoltok.
				Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az utóbbi legalább egy évtized során hazánk éghajlata némiképpen megváltozott: lassú, ám tendenciaszerű felmelegedés tapasztalható, ami helyenként – még egyes rendkívül csapadékos évek átlagával együtt is – a vizes élőhelyek kiterjedésének mérsékelt ütemű, de jól érzékelhető csökkenését idézte elő. Ezt a folyamatot sajnos emberi tevékenységek hatásai is erősítik, hiszen például a gyepek teljes mértékű lekaszálása következtében jelentősen megnő a kipárolgás, a növényzet hiánya miatt pedig erősebben, illetve gyorsabban szárad a talaj, így a gazdálkodók idővel egyre nagyobb részeket tudnak rendszeresen lekaszálni az egykor még kellően nedves talajú, nehezen járható gyepekből. Ez a folyamat az érintett fajok élőhelyeinek fokozatos zsugorodását idézheti elő (különösen a nappali lepkék esetén). A nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) élőhelyéül szolgáló gyepek esetleges kiszáradása, mint veszélyforrás akkor is említést érdemel, ha annak mértéke – többek közt a Zagyva közelsége miatt – nem feltétlenül jelentős.
G05.11	közúti közlekedésből eredő sérülés vagy pusztulás	L	1	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): Sok vidra esik a közúti közlekedés áldozatául, elsősorban a revírt kereső, kóborló fiatal állatok közül.
J02.05	hidrológiai viszonyok módosítása, általános	H	60	Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), dunai tarajosgötte (<i>Triturus dobrogicus</i>): A területen található vizes élőhelyek legtöbbször (kubik gödrök, csatornák) mesterséges eredetű, melyek folyamatosan ki vannak téve az aktuális vízügyi tevékenységeknek, amely veszélyeztetheti mind a kifejlett egyedeket, mind a szaporulatot.

Kód	A területen kívülről ható veszélyeztető tényező neve:	Jelentősége (H: nagy; M: közepes; L: alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	2	<p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj tényleges vagy potenciális élőhelyeinek egy része mezőgazdasági területek közelében helyezkedik el. A szél a tápnövények leveleire juttathatja az intenzíven művelt parcellákon kiszórt növényvédő szereket, műtrágyákat, mindamelllett a vegyi anyagok vízben oldódásuk esetén a gyökérzetten keresztül is bejutnak a növények szervezetébe. Ezek a hatások akár külön-külön, akár együttesen a peték, a lárvák, illetőleg a bábok károsodását vagy pusztulását idézhetik elő.</p> <p>Vidra (<i>Lutra lutra</i>): A különböző vegyületek a víztérbe kerülve a vidrák táplálékbázisán keresztül kihathatnak a terület vidráira. A biomagnifikáció miatt a kedvezőtlen hatások fokozottabban érvényesülhetnek a csúcsragadozóknál.</p>
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve:	Jelentősége (H: nagy; M: közepes; L: alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J02.04.01	árvíz	H	80	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj szempontjából érzékeny időszakban érkező tartós árvíz a nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) populációinak nagy részét – akár évekre is – kipusztíthatja.
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	L	4,1	<p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az utóbbi legalább egy évtized során hazánk éghajlata némiképpen megváltozott: lassú, ám tendenciaszerű felmelegedés tapasztalható, ami helyenként – még egyes rendkívül csapadékos évek átlagával együtt is – a vizes élőhelyek kiterjedésének mérsékelt ütemű, de jól érzékelhető csökkenését idézte elő. Ezt a folyamatot sajnos emberi tevékenységek hatásai is erősítik, hiszen például a gyepek teljes mértékű lekaszálása következtében jelentősen megnő a kipárolgás, a növényzet hiánya miatt pedig erősebben, illetve gyorsabban szárad a talaj, így a gazdálkodók idővel egyre nagyobb részeket tudnak rendszeresen lekaszálni az egykor még kellően nedves talajú, nehezen járható gyepekből. Ez a folyamat az érintett fajok élőhelyeinek fokozatos zsugorodását idézheti elő (különösen a nappali lepkék esetén). A nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) élőhelyéül szolgáló gyepek esetleges kiszáradása, mint veszélyforrás akkor is említést érdemel, ha annak mértéke – többek közt a Zagyva közelsége miatt – nem feltétlenül jelentős.</p> <p>Vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): A nyári csapadékszegény időszakban a felmelegedés és a lecsökkent vízszint, valamint a bomló szerves anyagok kedvezőtlen oxigénviszonyokat eredményezhetnek, ami a főmedertől</p>

				<p>elzárt vízterekben veszélyezteti a faj állományának a fennmaradását.</p> <p>Széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>): Csapadékszegény időszakban jelentősen csökken a főmeder vízborítása, így a faj élőhelyének a kiterjedése is. Ez felerősíti a fajok közötti konkurenciát, ami kedvezőtlenül hathat a széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>) állományaira. A romló oldott oxigénviszonyok tovább csökkentik a faj túlélési esélyeit.</p>
J02.12	vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célból	M	10	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): A vidra (<i>Lutra lutra</i>) kedveli a parti, partközeli vegetáció strukturális diverzitását. Az ezt csökkentő, lefolyást elősegítő munkálatok negatívan befolyásolhatják élőhelyét.
J03.02	élőhelyi összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra	L	4,5	<p>Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): A Holt-Zagyvát a főmedertől elválasztó gát teljesen elzárja egymástól a két vízteret, így ellehetetlenül a szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) állományok közötti génkicserélődés.</p> <p>Vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>): A Holt-Zagyva, bár kedvező élőhelyi feltételeket nyújtana a faj számára, a gát miatt el van zárva a főmedertől, így a faj nem juthat a holtág területére.</p> <p>Halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>): A Zagyván található keresztzárások gátolják a faj hosszirányú vándorlását.</p>
K01.02	eliszapolódás, feliszapolódás	L	1	Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): A mellékágak feliszapolódása kedvezőtlen élőhelyi feltételeket nyújthat a kagylók számára. A nagytestű kagylók egyedszámának csökkenése, vagy akár teljes eltűnésük a mellékágakból gátolja a szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) szaporodását.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Az Alsó-Zagyva hullámtere kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, vízgazdálkodáshoz és erdőgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése tudják biztosítani. A vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a Zagyva medrét érintő nagymértékű élőhelyátalakító beavatkozások mellőzése szolgálja. Az erdőgazdálkodás tekintetében pedig a célok elérését az erdők rendeltetésének felülvizsgálata, az állapotuk javítása szolgálja. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2. Kezelési javaslatok

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. A terület egészére vonatkozó általános kezelési javaslatok

- A Natura 2000 területen található mocsárrétek (6440) és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) fennmaradásának érdekében a legeltetési és kaszálásos gazdálkodási módok fenntartása, feltételeinek megteremtése.
- A puhafás ligeterdők (91E0*) fennmaradása érdekében a gazdasági rendeltetés felülvizsgálata és átminősítés védelmi célú erdővé.
- A jelölő halfajok (vágócsík (*Cobitis taenia*), szívárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*)) és a vidra (*Lutra lutra*) állományainak fennmaradása érdekében a meder speciális élőhelytípust jelentő elemeinek (palajok, zátonyok, szakadópartok), illetve a vízparti zonáció (partél-bokorfüzes-ligeterdő) megőrzése szükséges, az élőhely átalakítása (áramlási viszonyok megváltoztatása mederduzzasztással, nagy mértékű mederalakítás, kanyarátvágás) nem elfogadható.
- A hullámtéri gyep és magaskórósok (6440, 6430) kiterjedésének növelése érdekében az idegenhonos inváziós fajokkal (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), amerikai kőrös (*Fraxinus pennsylvanica*), zöld juhar (*Acer negundo*)) már becserjésedett-beerdősödött területek gyepé váló visszaalakítása.
- Amennyiben a gyepé váló alakítása nem járható, úgy a 91E0* élőhely kiterjedésének növelése érdekében a becserjésedett területek természetszerű erdővé alakítása
- A puhafás ligeterdők (91E0*) kiterjedésének növelése érdekében továbbá a tájidegen fajokból álló állományok fajokcseréje hazai fajokra és fajtákra
- A xilofág közösségi jelentőségű skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) állományainak fennmaradása érdekében az erdészeti beavatkozások (főként a véghasználatok) esetében az idős, odvasodó faegyedek, valamint holt faanyag meghagyása.

3.2.1.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységek (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

Az Alsó-Zagyva hullámtere Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 8 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás-monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Zagyva kisvízi medre.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Folyóvizek (U8)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Nem adhatók meg önkéntesen vállalható előírások.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be. Az ökológiai vízigény meghatározása, a változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása és a haltelepítéssel kapcsolatos korlátozási javaslatok tartoznak ide.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A kezelési egység kezeléséhez gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat teszünk, és azokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben indokoljuk.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Malomzugi Holt-Zagyvához kapcsolódó vízterek és parti vizes élőhelyek, az Eresztőhalmi Holt-Zagyva és a hullámtéren található kubikok és az év jelentős részében vízborítás alatt lévő egyéb vizes élőhelyek.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Állóvizek (U9); Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac); Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA); Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, métegykórós mocsarak (B3); Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a); Nem zombékoló magassárrétek (B5)
- Natura 2000 élőhelyek: Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150) /részben/

(3) Általános kezelési javaslatok

A holtmedrek esetében a vízmegtartás egész évben szükséges, ennek módja az Eresztőhalmi Holt-Zagyva esetében a vízellátást segítő kőmű koronaszintjének rendezése, amely a KÖTIVIZIG tervei között is szerepel. A hullámtéri kubikok esetében a fokgazdálkodás lehetőségeinek javítása műszaki tervezést igényel, továbbá terepmodell létrehozását, ezek a feladatok túlmutatnak a jelenlegi fenntartási terv keretein. A gazdálkodás kizárására nincs szükség, feltételek mellett végezhető. A halászati hasznosítás, mint gazdálkodási forma feltétele az idegenhonos halfajok telepítésének mellőzése.

(4) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26) /Magyarázat: a vizes élőhelyek szegélyéről javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogkác /*Amorpha fruticosa*/, zöld juhar /*Acer negundo*/, amerikai kőris /*Fraxinus pennsylvanica*/) eltávolítását./
- Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 ÁE/ha. (GY39)

- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67) /Magyarázat: a legeltetés a vizes élőhelyek kiszáradása után lehetséges, ez nem minden évben valósul meg. Különösen a szegélynövényzetben terjedő inváziós növényfajok visszaszorításában és a mélyedésekben esetenként tömegesen megjelenő inváziós szerbtövis fajok (*Xanthium spp.*) visszaszorításában van szerepe ennek a kezelésnek./
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos. (V19)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Partkezelés: A Malomzugi-Holt Zagyva esetében a szárazföldi pufferzóna jelentős hosszúságú partszakaszokon hiányzik, tehát a mocsár növényzet sávja a külső oldalán közvetlen intenzív szántó hasznosítású területekkel érintkezik. Javasoljuk megvizsgálni, hogy a meder szegélyében egy legalább 5-10 méter szélességű puhafás ligeterdő jellegű sáv kialakítható-e.

Fokgazdálkodás lehetőségének kialakítása a hullámtéri kubikokban: A kezelési egységbe sorolt tartós vízborítású, jelentős felületű kubikok esetében javasoljuk annak megvizsgálását, hogy lehetséges-e összekötni az élő Zagyva medrével, továbbá lehetséges-e az összekötő medrekbe elzárás beépítése.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa és cserjefajok megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú jelenléte sajnos drasztikus mértékben lecsökkenti például a Malomzugi-Holt-Zagyvában jelenleg is csak néhány kis foltban megjelenő 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* és *Hydrocharition* növényzettel) közösségi jelentőségű élőhelytípus kiterjedését. Az amur állomány visszaszorulásával várható lenne ezen élőhelytípus számottevő arányú megjelenése.

Legeltetés: A kezelési egység állandó vízborítás alatt nem álló élőhelyein a tájidegen és inváziós fás- és lágyszárú növényfajok visszaszorítása érdekében javasoljuk a szarvasmarhával történő legeltetést (alacsony legelőnyomás mellett). A területek kiszáradása után, elsősorban a nyári-nyár végi-őszi időszakra alakulhatnak ki olyan viszonyok, hogy a legeltetéssel történő kezelés megvalósíthatóvá válik.

Partkezelés: Már 5-10 méter széles ligeterdő jellegű élőhelysáv kialakítása is jelentős mértékben csökkentheti a Malomzugi-Holt Zagyva esetében a medret övező intenzív hasznosítású szántóföldek, ill. a Malomszeg településrész felől érkező diffúz tápanyagterhelés mértékét. Ezzel csökken a kockázata a holtmeder eutrofizációjának, ill. az eutróf és hipertróf

állapot kialakulásához kapcsolódó halpusztulásnak, valamint az egész vízi életközösséget érintő degradációnak.

Fokgazdálkodás lehetőségének kialakítása a hullámtéri kubikokban: A javasolt fejlesztés eredményeként a kezelési egységbe tartozó egyes területeken fokgazdálkodás lenne megvalósítható, melyek a fitofil halfajok halbölcsői lehetnének a Zagyva alsó szakasza mentén. Ez javítaná a Zagyva alsó szakaszának természetes halutánpótlását, a jelölő halfajok szaporodásának feltételrendszerét. Továbbá a jelölő kételtűfajok számára növeli a szaporodóhelyek számát.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület természetszerű füves területei: mocsárrétek, rétsásos komplexek, magassásosok, ártéri magaskórósok, illetve olyan területek, amelyek a nagyvízi időszakban inkább mocsár jellegűek, de a kiszáradásuk után rét-legelőként kezelhetők. Továbbá ide tartoznak a töltések gyepterületei is, és néhány rontottabb gyepterület, felhagyott szántó is.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a); Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3); Nem zsombékoló magassásrétek (B5); Mocsárrétek (D34); Jellegtelen üde gyepek (OB); Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet (D6); Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2); Szikes rétek (F2)
- Natura 2000 élőhelyek: *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440); Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430); Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező. (GY25)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- A gyepeken legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át. (GY61)
- Kaszálás július 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges. (GY71)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása szükséges. (GY92)
- 15-20% kaszátlan terület meghagyása parcellánként. (GY95)
- A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani. (GY99)
- A legeléskizárt területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani. (GY122)

Önkéntesen vállalható előírások magyarázata: a legeltetésnek legyen prioritása a kaszálással szemben. Javasoljuk, hogy a kezelési egység kb. harmada legyen elsősorban kaszálóként hasznosítva. Ennek kb. a felén legyen lehetősége a gazdálkodónak sarjúlegeltetésre. Legeltetésnél a szarvasmarhának legyen prioritása. Állategységre számolva javasoljuk, hogy 70%-ban szarvasmarhával történjen a legeltetés, 30%-ban más fajokkal (birka, kecske, ló, szamár).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A kezelési egység területén található olyan földrészletek, amelyek művelési ága szántó, vagy erdő, valós területhasználatuk azonban rét-legelő (szántó: Szolnok 0193/1b, 0188/1a, 0187/1, 0185/1, 0185/2, 0217/4; erdő: Szolnok 0161/51, 0161/62). Ezek esetében javasoljuk a művelési ág megváltoztatását a rajta található jelölő élőhely hosszú távú fennmaradása érdekében. Javasoljuk az érintett hatóságokkal való egyeztetést a tervezett kezelést/használatot megelőzően.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén legelő-kaszálóként való fenntartás megfelelő. Törekedni kell a szarvasmarhával történő legeltetésre. Szükséges továbbá a kezelési egységen belül a cserjésedés-erdősödés jelenlegi mértékének visszaszorítása. A vízügyi kezelésben lévő töltésgyepek és töltésalji gyepek a rendszeres kezelések révén megfelelő struktúrájúak, de nem érik el a Natura 2000 élőhelyek természetességét.

Jelenleg szerencsés esetben évenkénti egyszeri kaszálás történik ezeken a területeken (ez a meghatározó kezelés). Ezen túlmenően pányvás legeltetéssel néhány szarvasmarha legel és viszonylag jelentős területen juhokkal is legeltetnek. Vélhetően a mostani magassásos élőhelyek jelentős arányban mocsárrétek (6440) átalakulásával jöttek létre. Ennek a folyamatnak a lassítása érdekében kívánatos lenne, hogy a legeltetés kerüljön előtérbe a kaszálás helyett, bár mind a kaszálás, mind a legeltetés elfogadható. A szarvasmarhával történő legeltetés kedvez a mocsárréteknek. Néhány év alatt a *Carex* fajok helyett fűfélék lesznek az uralkodó fajok. Ezzel párhuzamosan számos olyan kísérőfaj jelenik meg, amely a magassárréteken nem, vagy csak alacsony borítással fordul elő. Pl. réti iszalag (*Clematis integrifolia*), réti galaj (*Galium rubioides*), szürke aszat (*Cirsium canum*), kaszanyűgbükköny (*Vicia cracca*), sárga borkóró (*Thalictrum flavum*) stb.

Mivel a hullámtéri gyepek esetében súlyos problémát jelent az inváziós cserje-és fajok terjedése, ezzel kapcsolatosan is előírásokat kellett megfogalmazni a jelölő élőhelyek fennmaradásának érdekében.

A legeltetés előtérbe helyezését az indokolja, hogy meglátásunk szerint a kaszálás mellett a mocsárréteken a sásfajok dominanciája oly mértékben növekszik, hogy az élőhelyek nem zsombékoló magassárrétekké alakulnak át. Ezáltal a közösségi jelentőségű 6440 élőhely területi aránya csökken.

Haris (*Crex crex*) jelenléte esetén a kaszálás halasztása a sikeres költés feltétele.

A gyepterületek javaslatok szerinti kezelése a közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) életfeltételeit egyértelműen javítja

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ebben a kezelési egységbe foglaltuk össze azokat az élőhelyeket, melyeket hosszú távon is erdőként javaslunk fenntartani. Ezek az élőhelyek a *láp- és ligeterdők* és az *egyéb erdők és fás élőhelyek* élőhely-kategóriákhoz tartoznak. A területek jelentős része erdő művelésű ágú területen található, de nem minden esetben ún. üzemtervezett erdők, azaz az Országos Erdészeti Adattárban nem nyilvántartott területek. Ugyanakkor a 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló jogszabály 6. § 1. b) pontja alapján erdőnek minősülő területek. Kisebb részben olyan erdők tartoznak ide, amelyek nem erdő művelési ágú területen találhatók, de hosszú távú fenntartásukat javasoljuk.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Fűz-nyár ártéri erdők (J4); Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6); Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC); Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés (P3); Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB)
- Natura 2000 élőhelyek: Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)
- Érintett erdőrészek: Szolnok 60/A, B, C, D, 60/TI1, TI2, 60/NY, 46/D, 45/G, 45/D, 46/C, 45/C, 46/B, 45/B, 46/A, 45/A

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet

Vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv: Szolnoki körzet erdőterve

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése. (E02)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása. (E10) /Magyarázat: A Szolnok 45/D és 45/C erdőrészek egy részénél a teljes érintetlenség lenne természetvédelmi szempontból kedvező./
- Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. (E17)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18) /Magyarázat: erre a közösségi jelentőségű skarlátbogár (*Cucujuc cinnaberinus*) érdekében van szükség, továbbá odulakó közösségi jelentőségű fajok (denevérek) érdekében, amelyek most nincsenek jelen, de megjelenhetnek./

- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása. (E27)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28)
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. (E31)
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése. (E33)
- Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között. (E44)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
/Magyarázat: a háatasabb részeken további fajok ültetése is javasolt, lásd az „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési” javaslatok pontban és a 3.2.2. fejezetben./
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedeinek eltávolítása során tekintettel kell lenni a túlzott mértékű kitermelés okozta lékesedés elkerülésére a kitermelésre kerülő egyedek kijelölésével vagy szükség esetén a kitermelt idegenhonos fajok egyedeinek helyére őshonos cserje vagy fafajok egyidejű egyenkénti kézi beültetésével. (E77)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk a hullámtérből már teljesen hiányzó fa- és cserjefajok telepítését. A magasabban fekvő „háatasabb” erdők esetében legalább kisebb foltokban az alábbi fajok telepítését javasoljuk a felújítások során: kocsányos tölgy (*Quercus robur*), magyar köris (*Fraxinus angustifolia subsp. pannonica*), vénic szil (*Ulmus laevis*), mezei juhar (*Acer campestre*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), fagyal (*Ligustrum spp.*), veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), varjútövis (*Rhamnus cathartica*).

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A nem üzemtervezett erdők esetében a fahasználatokat nem az üzemterv fogalmazza meg. Jogszabály írja elő a tervezett fahasználatok bejelentési kötelezettségét az erdészeti hatóság felé (2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról 70. §). Az elvek érvényesítésében az erdészeti hatóságnak van kulcsszerepe, mivel a tervezett fahasználatokat ennek a hatóságnak kell bejelenteni.

Javasoljuk az ilyen erdők nyilvántartásba vételét az Országos Erdészeti Adattárban. Üzemtervezett erdők esetében már az erdőterv tartalmazhatja az élőhelyvédelmi szempontok hosszú távú érvényesülését.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység létrehozásával alapvetően azoknak a J4 élőhely-kategóriába tartozó fűz-nyár ártéri erdőknek hosszú távú fennmaradását kívánjuk segíteni, melyek az elmúlt években/évtizedekben természetes úton (elsősorban magszórással) jöttek létre. Ugyanakkor ide soroltuk azokat az erdőket is (köztük üzemtervezett erdőket is), amelyek jelenleg még nem sorolhatók a 91E0* Natura 2000 élőhely-kategóriába, de élőhely-fejlesztéssel közép- és hosszú távon azzá válhatnak. Jelenlegi biotikai állapotuk, elhelyezkedésük és a rájuk vonatkozó jogszabályi előírások figyelembevételével tesszük meg kezelési, gazdálkodási és élőhely-fejlesztési javaslatunkat.

Az előírásokat azért kell megfogalmazni, mivel egyrészt a tájidegen cserje- és fafajok nagyarányú jelenléte (itt főként a vörös kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)) jellemző, másrészt a puhafás erdőfoltok viszonylagos háborítatlanságára lenne szükség, a folyamatos erdőborítás megőrzése mellett.

A fűz-nyár ártéri erdők gyep- és cserjeszintje erdei fajokban rendkívül szegény. Ennek okai részben tájtörténeti okokban keresendők, másrészt az elhúzódo áradások során hetekig-hónapokig a hullámtéren jellemző tartós vízborítás vélhetően sok faj számára nem teszi lehetővé a tartós megtelepedést. Kistáji szinten is jellemző, hogy olyan, országos szinten gyakorinak nevezhető cserjefajok is rendkívül ritkák (vagy teljesen hiányoznak), mint pl. az egybibés galagonya, a fagyal vagy a veresgyűrű som. Ez a fajhiány a Zagyva alsó szakasza mentén is jellemző.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Azok a Natura 2000 területen belül található szántó művelési ágú területek, amelyek valós használata is szántó.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1); Nedves felszínek természetes pionír növényzete (I1)
- Natura 2000 élőhelyek: Oligo-mezotróf állóvizek *Littorelletea uniflorae* és/vagy *Isoeto-Nanojuncetea* vegetációval (3130)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó szántóföldi élőhelytípusaira nincsenek. Az esetleges élőhelyrekonstrukció keretében helyreállítható gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (SZ26)
- Szántó füves élőhellyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását. (SZ54) /Magyarázat: lásd az „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok” pontban és a 3.2.2. fejezetben./
- Mezőgazdasági földterület első erdősítése. (SZ56) /Magyarázat: lásd az „Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat” pontban./

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Abban az esetben, ha az erdőtelepítés árvízvédelmi okokból nem lehetséges, javasoljuk a szántók jelentős részének gyepké alakítását. Kivétel a törpekákás iszapnövényzet felmért állományai (lásd a térképmelléletekben), mivel azok nem képesek máshol kialakulni.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A magasabb fekvésű szántók alkalmat adnának keményfás ligeterdők telepítésére. Javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy az árvízi biztonság szempontjai és az élőhelyfejlesztési elképzelések (erdőtelepítés) összehangolása tagoltabb területhasználat mellett megvalósítható-e. A KE-6 kezelési egységben jelentős területeken javasoljuk a terület helyreállítását, melynek megvalósulásával jelenleg fás vegetációval borított területek válnak újra füves élőhelyekké. Ennek javasolt mértéke meghaladja azoknak szántóknak a kiterjedését, amelyeket erdősíteni

javaslunk. Ez összességében az érdesség csökkentését és a lefolyási viszonyok javulását vonná magával.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatunk, hogy amennyiben a szántók művelését megváltoztatják, a művelési ágot is változtassák meg a rajta található jelölő élőhely hosszú távú fennmaradása érdekében.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A területen újonnan előkerült törpekákás iszapnövényzet (3130) kizárólag szántó művelési ágú (és a valóságban is szántóként használt területeken fordul elő - úgymond másodlagos élőhelyeken). A Zagyva medermorfológiai viszonyai nem teszik lehetővé, hogy a mederben (a folyó parti zónájában, zátonyokon és palajokon), úgymond természetes termőhelyen alakuljanak ki az állományok. Ennek következtében a szántókon esetenként (véltetően nem minden évben) megjelenő élőhely egyetlen potenciális termőhelye a szántóterület.

A vegyszeres gyomirtás mellőzése közvetlen feltétele a törpekákás iszapnövényzet megmaradásának. Véltetően degradált, fajszegény formában évről-évre ismételt totális gyomirtás mellett is kifejlődik az élőhely, ugyanakkor a közösségi jelentőségű élőhely fennmaradásának és természetvédelmi helyzetének további romlásának megakadályozásának javasolt eszköze a vegyszeres gyomirtás mellőzése.

A keményfás ligeterdő, mint közösségi jelentőségű élőhely teljesen hiányzik a tervezési terület területéről, az élőhelyre jellemző állományalkotó fa- és cserjefajok más élőhelyeken sincsenek meg, így teljesen gátoltak az ártéri erdőkre jellemző alapvető vegetációdinamikai folyamatok. Emiatt teszünk javaslatot erdőállományok létrehozására szántók helyén

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: Inváziós fa- és/vagy cserjefajokkal spontán benőtt területek, melyek fenntartása élőhelyvédelmi szempontból nem kívánatos, mivel olyan területeket foglalnak el, amely potenciálisan magasabb természetességű vegetáció termőhelye. Az esetek túlnyomó többségében ez a potenciális vegetáció a közelmúltban (évek, ill. évtizedek) még az aktuális vegetáció volt (6440, 6510). Meghatározó fajok a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), zöld juhar (*Acer negundo*).

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6); Nem zsombékoló magassárrétek (B5); Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyepek) hasznosítandók. (E67)
- Élőhelyrekonstrukció. (GY118) /Magyarázat: lásd az „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok” pontban és a 3.2.2. fejezetben./

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységet alkotó élőhelyek átalakítását, rekonstrukcióját a tájidegen fa- és cserjefajok eltávolításával, majd ezek sarjainak, magoncainak a visszaszorításával javasoljuk megvalósítani. Előnyben kell részesíteni a mechanikai módszereket, nem látjuk szükségesnek a tuskófűrészes vegyszeres kezelést. Egyrészt az évről-évre tömegesen megjelenő magoncokat ezzel a módszerrel nem lehet visszaszorítani, másrészt hatékony vegyszermentes módszerek is kielégítő eredményt adnak. A magoncokat hatékonyan pusztító herbicides kezelés minden kétszíkű fajt is elpusztít az inváziós fa- és cserjefajok magoncaival együtt, ezáltal minden alkalommal visszaveti a természetes regenerációs folyamatot, gátolja azt. A javasolt megvalósítási módot a 3.2.2. fejezetben részletezzük.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Szántó és erdő művelési ág esetén a művelési ág módosítását is javasoljuk elindítani a fahasználatok engedélyeztetésével párhuzamosan.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén jelenleg gazdálkodás nem folyik. Pontosán a gazdálkodás hiánya/elmaradása vezetett a kezelési egységbe tartozó területek jelenlegi állapotának kialakulásához. Jelen állapot élőhelyvédelmi szempontból kedvezőtlen. A tervezési terület természetvédelmi célkitűzéseinek magvalósulását nehezítik ezek az élőhelyek. Az inváziós fa- és cserjefajok ráadásul magszórásuk révén veszélyeztetik a magasabb természetességű szomszédos területeket is. A természetes, a természetközeli és a származékerdők esetében is kedvezőtlen a szomszédság.

A nedves gyepeket és magaskórósokat szintén veszélyezteti az inváziós fajok kolonizációja. A mocsarakat csak kisebb mértékben veszélyezteti a becserjésedés és a beerdősülés, elsősorban a szegélyeken.

A javaslatok megvalósulása esetén egyes fákkal, facsoportokkal tarkított ártéri rétek-legelők és fáslegelők jönnek létre. Ezek az élőhelyek a tervezési terület természetvédelmi célkitűzéseinek megfelelnek, mivel gyepkomponensük jelentős részben olyan közösségi jelentőségű élőhely lesz (6440, 6510, 6430), amelyeknek természetvédelmi helyzetének javítása prioritás. A mezőgazdasági hasznosítás mértékének (elsősorban legeltetés) növelése is az élőhelyek hosszú távú fenntartását szolgálja.

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: Tájidegen fajok erdőtelepítései. Nemes nyáras és klónfüzesek hálózatba ültetve. A kezelési egység összes kiterjedése kicsi, 2 ha alatti.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők (S3); Nemesnyárasok (S2)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészek: Szolnok 60/TN, 45/C (részben)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet

Vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv: Szolnoki körzet erdőterve

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal. (E51)
/Magyarázat: mivel az erdőfoltok Natura 2000 területen belül fekszenek, a tájidegen fajok helyett fafajcserét javaslunk. Az kezelési egység erdőfoltjainak véghasználatát után táj- és termőhelyhonos fafajokkal történő felújítás javasolt, pl. fehér fűz (*Salix alba*), fekete nyár (*Populus nigra*)./
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatát során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A Natura 2000 területen fekvő tájidegen fajú erdők fafajcseréjével növelhető a jelölő élőhely (91E0*) kiterjedése.

KE-8 kezelési egység

(1) Meghatározása: Olyan, főképp hazai fafajokból álló faállománnyal borított területek, amelyek fásításnak minősülnek (fasorok, facsoportok) vagy a folyó középvízi medrét szegélyező faállományok, amelyek jelenlegi területének megtartása indokolt. A kezelési egység legnagyobb része a Zagyva partétét követő fás élőhelyekből áll össze. Utóbbiakra a 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló jogszabály 12. § 4. g) pontjának értelmében a törvény hatálya nem terjed ki.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Fűz-nyár ártéri erdők (J4); Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA); Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB)
- Natura 2000 élőhelyek: Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)
/részben/

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése. (E19)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása. (E29)

- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. (E31)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át. (GY61)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67)
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68)
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70)
- Az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedeinek eltávolítása során tekintettel kell lenni a túlzott mértékű kitermelés okozta lékesedés elkerülésére a kitermelésre kerülő egyedek kijelölésével vagy a kitermelt idegenhonos fajok egyedeinek helyén, kézi munkával, talaj-előkészítés nélkül, mesterséges felújítás elvégzésével. (E77) /Magyarázat: a következő fa- és cserjefajok ültetését javasoljuk: kocsányos tölgy (*Quercus robur*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subsp. *pannonica*), vénic szil (*Ulmus laevis*), mezei juhar (*Acer campestre*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), fagyal (*Ligustrum* spp.), veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), varjútövis (*Rhamnus cathartica*). (keményfás ligeterdők fa- és cserjefajai)./
- Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható. (GY120)

Előírásorok magyarázata: a kezelési egység területén fahasználatot és legeltetést is javasolunk az alábbiak szerint. A fahasználatok lehetőleg előzzék meg a legeltetéssel történő hasznosítást. A javasolt gazdálkodás agroerdészeti rendszerben megvalósítható.

1. Engedélyek beszerzése az érintett hatóságoktól.
  - Fásítások esetén a fahasználat szándékának bejelentése az érintett erdészeti hatósághoz a tervezett munka megkezdését megelőzően legalább 20 nappal.
  - Javasoljuk, hogy a gazdálkodási jellegű tevékenységek esetén a zöldhatósággal is történjen egyeztetés.
2. Inváziós fa- és cserjefajok föld feletti biomasszájának eltávolítása (javasolt időszak október 1. és március 15. között).
  - A munkák során a hazai fafajok egyedeinek kímélete szükséges. A fehér fűz (*Salix alba*), szürke nyár (*Populus canescens*), fekete nyár (*Populus nigra*) egyedeket javasoljuk meghagyni.
  - Az élőhely részterületén az őshonos fajok hiánya miatt a tájidegen fafajok kivágásával fátlan terület keletkezhet. Ilyen esetben két lehetőséget is javasolunk. Egyrészt őshonos fafajok ültetésével pótolható a fás vegetáció. Másik lehetőség, hogy az amerikai kőris és a zöld juhar egyedei közül a termős példányokat távolítjuk el.
3. Az árhullámok visszahúzódása után szükséges megkezdeni a területek legeltetését (igazodva a rétek és legelők legeltetési-kaszálási rendjéhez), így a regenerálódó inváziós fa- és cserjefajok újbóli megjelenése elkerülhető. Az élőhely fás jellege miatt a gépi kaszálás nem lehetséges, ugyanakkor a kézi kaszálás lehetőségét javasolt meghagyni (tisztásokon, szegélyeken). Konkrét legelőnyomást csak az adott terület évi aktuális állapotát ismerve lehet javasolni. Ugyanakkor általános érvényben azt javasoljuk, hogy a legelőnyomás mértéke maradjon a kapcsolódó hármas kezelési egységnél megadott mérték alatt. Ebbe belefér az is, hogy helyenként (delelő és itatóhelyeken) tiport, túllegeltetett foltok lesznek. Az egész terület azonban inkább alullelegeltetett legyen, hogy a fajgazdag, kétszikűek dominálta magaskórós társulások megfelelően kifejlődhessenek.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kis területű, de őshonos fajokból álló faállományok élőhelyvédelmi szempontból rendkívül fontosak, ugyanakkor elhelyezkedésük (részben a középvízi mederben) és/vagy kis kiterjedésük miatt speciális kezelést igényelnek. Területükhöz viszonyítva magas a szegélyélőhelyek aránya. Több jelölő élőhely hosszú távú fennmaradásában szerepük van a faállományoknak (91E0*, 6430, 6510).

A fűz-nyár ártéri erdők gyp- és cserjeszintje erdei fajokban rendkívül szegény. Ennek okai részben tájtörténeti okokban keresendők, másrészt az elhúzódoó áradások során hetekig-hónapokig a hullámtéren jellemző tartós vízborítás vélhetően sok faj számára nem teszi lehetővé a tartós megtelepedést. Kistáji szinten is jellemző, hogy olyan, országos szinten gyakorinak nevezhető cserjefajok is rendkívül ritkák (vagy teljesen hiányoznak), mint pl. az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), a fagyal (*Ligustrum spp.*) vagy a veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*). Ez a fajhiány a Zagyva alsó szakasza mentén is jellemző.

A keményfás ártéri erdők (J6) nincsenek jelen a területen, teljesen hiányoznak. A keményfás ártéri erdők a puhafás ártéri erdőkből alakulnak ki a termőhelyek feltöltődésével párhuzamosan, ezért hiányuk a fűz-nyár ártéri erdők természetes átalakulását is lehetetlenné teszi. Nincsenek jelen azok a fa- és cserjefajok, amelyek propagulumforrásként szolgálnának. Hiányuk miatt gátoltak az ártéri erdőkre jellemző vegetációdinamikai folyamatok.

3.2.1.1. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások

A vízgazdálkodást érintő kezelési javaslatok a Zagyvára vonatkoznak, amely a **KE-1** kezelési egységet alkotja.

Itt nem kifejezetten vízvisszatartásra van szükség, hanem az alábbiakban bemutatott javaslatok megvalósítására. A gazdálkodás teljes kizárására nincs szükség, korlátozása azonban javasolt (pl. idegenhonos fajok telepítésének korlátozása).

Kezelési javaslatok

Partkezelés: A kisvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényének nagyobb részében cserjés-fás szegélyvegetáció található. Ez a szegélyvegetáció több szakaszon ligetes jellegű, idős őshonos fákkal, főként fűzekkel. A vegetációtérkép elkészítésekor ezt a szegélyvegetációt egy egységnek véve értelmeztük és térképeztük. Ennek következtében a kisvízi meder és a parti vegetáció élőhelyei kis mértékben részben átfednek. A parti vegetáció hosszú és keskeny élőhelyfoltjai jellemzően a **KE-8** kezelési egységbe kerültek, emiatt ott jellemezzük részletesen azokat a részeket is.

Víz kivétel: Abban az esetben, ha a 48 db engedéllyel rendelkező vízkivétel mindegyike kihasználja a teljes engedélyezett vízkivételi mennyiségét, ill. ezek a vízkivételek nagyrészt nyári kisvízes időszakokra esnek, az ökológiai vízigény biztosítása érdekében szükséges lehet a vízkivételek korlátozása. Ennek érdekében szükséges az ökológiai vízigény meghatározása. A KÖTIVIZIG is szorgalmazza a vízkivételek üzemeltetési engedélyének felülvizsgálatát.

Haltelepítés: A Zagyva alsó víztest (VOR azonosító: AEQ140) horgászati hasznosítás alatt álló víztest. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása: A kisvízi meder jelenlegi állapotának természetvédelmi és ökológiai szempontból a legjelentősebb problémája a teljes mértékben

beágyazott meder. Javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a természetes mederfejlődési folyamatoknak teret adó mederszakaszok a folyó mely szakaszán alakíthatók ki, akár rövid szakaszokon is. Ha ez az árvízi biztonság számottevő mértékű csökkenése nélkül megvalósítható, akkor javasoljuk, hogy összességében minél hosszabb szakaszon biztosítsunk ellenőrzött körülmények között lehetőséget arra, hogy a természetes mederfejlődési, elsősorban laterális eróziós folyamatok, ill. ezek következtében kanyarulatfejlődési folyamatok lejátszódhassanak. Amennyiben a természetes mederfejlődés beindítására az érintett legalsó Zagyva-szakaszon nincs lehetőség, akkor javasoljuk bizonyos szakaszokon természetszerű, aszimmetrikus keresztmetszvény mesterséges kialakítását.

A 2. kezelési egységnél kifejtett fokgazdálkodás kialakításához kapcsolódva az 1. kezelési egység is érintett, mivel a vízkivezetés innen valósul meg. Javasoljuk figyelembe venni a már meglévő terepalakulatokat (árkokat és természetes vagy mesterséges mélyedéseket) a tervezés során.

Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében növvő idős fák gyökérzete beelöng a kisvízi mederbe és számos halfaj, köztük a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) számára is értékes búvóhelyet jelent. A vízbe lógó gyökerek jó lehetőséget biztosítanak a fitofil szaporodási csoportba tartozó halfajok számára az ikrázásra. A fitofil szaporodási csoportba tartozó fajok közé tartozik a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) is.

Víz kivétel: Mivel az Alsó-Zagyván kiadott vízkivételi engedélyek több mint 80%-a öntözési célú vízkivételi engedély és az öntözővízigény általában egybe esik a folyók kisvízes időszakával, ezért az engedélyekben szereplő vízkivételi volumenek maximális kihasználása esetén előfordulhat, hogy az érintett Zagyva-szakasz aktuális vízhozama nem éri el az ökológiai vízigény mennyiségét. Ez maga után vonhatja például a víz hőmérséklet túlzott megemelkedését és az oldott oxigéntartalom csökkenését, ill. a szennyvízbevezetések aktuális fajlagos terhelésének növekedését. A kedvezőtlen változások mértéke túllépheti a reofil jelölő halfajok környezeti optimumtartományát, ami az egyedsűrűség csökkenéséhez vezethet. Az ökológiai vízigény meghatározása és megtartása így pozitív hatású a reofil jelölő halfajokra (széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), balin (*Aspius aspius*)).

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. Az idegenhonos halfajok telepítésének mellőzése minden jelölő halfajra pozitív hatású.

Változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása: A természetes mederfejlődési, elsősorban laterális eróziós folyamatok beindulásának eredményeként megindul a kanyarulatfejlődés, az érintett szakaszon a mederkeresztmetszvény asszimmetriájának mértéke növekszik. A folyamat eredményeként várhatóan a homorú parton megjelennek erodált szakadópartok és a domború part mentén az erodált partfalból származó mederanyag akkumulációjának eredményeként palajok alakulhatnak ki. Az érintett szakaszok keresztmetszvényeiben az áramlási viszonyok heterogénebbé válnak. A fent említett folyamatok eredményeként nő a természetes mederfejlődési folyamatokkal érintett mederszakasz élőhelyi heterogenitása. A változatosabb élőhelykínálat változatosabb életközösség kialakulására ad lehetőséget, ami minden jelölő halfajra, továbbá a vidrára (*Lutra lutra*) nézve pozitív hatású.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A **KE-2** egység területén puhafás élőhelysáv kialakítását javasoljuk a vizes élőhelyek szegélyén. Ezen élőhelysáv kialakítása során őshonos nyár (pl.: fehér nyár (*Populus alba*), fekete nyár (*Populus nigra*)) és fűzfajok (pl.: törékeny fűz (*Salix fragilis*), fehér fűz (*Salix alba*)) alkalmazása javasolt. Ezen élőhelysáv egy részét hosszabb távon javasoljuk fokozatosan átalakítani keményfás ligeterdő jellegű élőhelysávvá kocsányos tölgy (*Quercus robur*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subsp. *pannonica*), vénic szil (*Ulmus laevis*), ill. helyenként enyves éger fajok szaporítóanyagának alkalmazásával. A fajok mellett a cserjeszint kialakítása során kecskefűz (*Salix caprea*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*) fajok telepítését javasoljuk.

A **KE-4** egység területén javaslatot adunk meg annak a természetvédelmi problémának a kezelésére, hogy a keményfás ártéri erdők (J6) nincsenek jelen a területen, teljesen hiányoznak. A keményfás ártéri erdők a puhafás ártéri erdőkből alakulnak ki a termőhelyek feltöltődésével párhuzamosan, ezért hiányuk a fűz-nyár ártéri erdők természetes átalakulását is lehetetlenné teszi. Nincsenek jelen azok a fa- és cserjefajok, amelyek forrásként szolgálnának. Hiányuk miatt gátoltak az ártéri erdőkre jellemző vegetációdinamikai folyamatok. Ezért javasoljuk a keményfás erdőkre jellemző fajok és cserjék telepítését a hátsó részekre.

A **KE-5** egység területén javasoljuk a szántók gyepképzését felhagyással. Erdőtelepítési javaslatként megjelenik ebben az egységben, hogy a magasabb fekvésű szántók alkalmasak adnának keményfás ligeterdők telepítésére. Véleményünk szerint a KE-6 kezelési egységben javasolt, jelentős területeket érintő helyreállítási munkák megvalósulásával jelenleg fás vegetációval borított területek válnának újra füves élőhelyekké. Ennek javasolt mértéke meghaladja azoknak a szántóknak a kiterjedését, amelyeket a KE-5 egységben erdősíteni javasolunk. Ez összességében az érdesség csökkentését és a lefolyási viszonyok javulását vonná magával akkor is, amennyiben a KE-5 egységben erdőt telepítenének.

A **KE-6** egység területét idegenhonos cserjések, spontán erdők alkotják, amelyek jelölő közösségi jelentőségű élőhelyek helyét foglalták el (lásd a kezelési egység bemutatásánál). A rekonstrukciós folyamat javasolt menete a következő:

1. Engedélyek beszerzése az érintett hatóságoktól.
  - Fahasználat szándékának bejelentése az érintett erdészeti hatósághoz a tervezett munka megkezdését megelőzően legalább 20 nappal.
  - Engedélykérelem benyújtása a *Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőséghez*. A védett természeti területnek nem minősülő Natura 2000 területen a felügyelőség engedélye szükséges a terület helyreállításához (275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet). A tervezett munka megkezdését megelőzően legalább 60 nappal.
2. Inváziós fa- és cserjefajok föld feletti biomasszájának eltávolítása (javasolt időszak október 1. és március 15. között). Törekedni kell a terület minél alaposabb tisztítására, annak érdekében, hogy a következő évben már kaszálni lehessen a területet.
  - A munkák során a hazai fajok egyedek kímélete szükséges. A fehér fűz, szürke nyár, fekete nyár egyedeket javasoljuk meghagyni. A visszamaradó fás vegetáció a 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló jogszabály értelmében fásításnak minősül majd (12. § 1. a), b), c), d) pontok). Fásítás esetében (egy fa, fasor, facsoport, fás legelő) a törvény rendelkezései közül a káros tevékenységek elleni védelemre a 61. § 1. bekezdésének csak a b) pontja vonatkozik, mely szerint tilos az erdőben bármilyen hulladékot elhelyezni,

ugyanakkor az a) pont – tilos az erdőben legeltetni – nem vonatkozik ezekre a területekre.

3. Az árhullámok visszahúzódása után a regenerálódó növényzet legeltetése vagy évi kétszeri kaszálása szükséges az első évben. Kaszálás esetén az első kezelésnek a szárazzást javasoljuk, mivel a visszamaradó faanyag a kaszálást gátolja/nehezíti. Vélhetően a területek egy részén nem lehetséges a kaszálás a felszín egyenetlenségei miatt. Ebben az esetben a legeltetés jelenti a megfelelő kezelést. A szóba jöhető fajok közül előnyben kell részesíteni a szarvasmarhát.
4. A második évtől kezdődően egyes helyeken az évi egyszeri kaszálás is meggátolja a fás vegetáció újbóli megjelenését, azonban figyelembe kell venni, hogy egyes években a vízjárási viszonyok miatt nem lehetséges sem a kaszálás, sem a legeltetés. Ilyenkor mechanikus-kézi módszerekkel az őszi-téli időszakban javasoljuk az adott évben megjelenő inváziós fa- és cserjefajok visszaszorítását. A területek kitisztítása után a gyeppé alakuló területeken már a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendeletben megfogalmazott előírások a mérvadók.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott vagy a vízgazdálkodást érintő kezelési javaslatok közé. A vízgazdálkodást érintő javaslatok között a jelölő halfajokra és a vidrára nézve adunk meg kezelési javaslatokat.

A **KE-2** egység esetében megfogalmazott javaslatok a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), dunai tarajosgötte (*Triturus dobrogicus*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*) fajokra is pozitívan hatnak, a jelölő halfajok és a vidra (*Lutra lutra*) mellett.

A **KE-3** egység kezelési javaslatainak figyelembevételével végzett gazdálkodás a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományaira hat pozitívan

További fajspecifikus védelmi intézkedésekre nincs szükség.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Élőhelyek: A tervezés alapját jelentő élőhelyterképezés 2013 folyamán készült el.

A monitorozás célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A **közösségi jelentőségű élőhelyek** kiterjedésének monitorozására javasoljuk a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) protokoll szerinti élőhelyterképezés elvégzését 5 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek (91E0*, 6440, 6510) állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű erdőkre, gyepekre és vizes élőhelyekre vonatkozó módszertan.

Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*): a faj monitorozása NbmR protokoll szerint végezhető 5 évente.

A területen stabil állománya található a **vöröshasú unkáknak** (*Bombina bombina*), monitorozása nem indokolt.

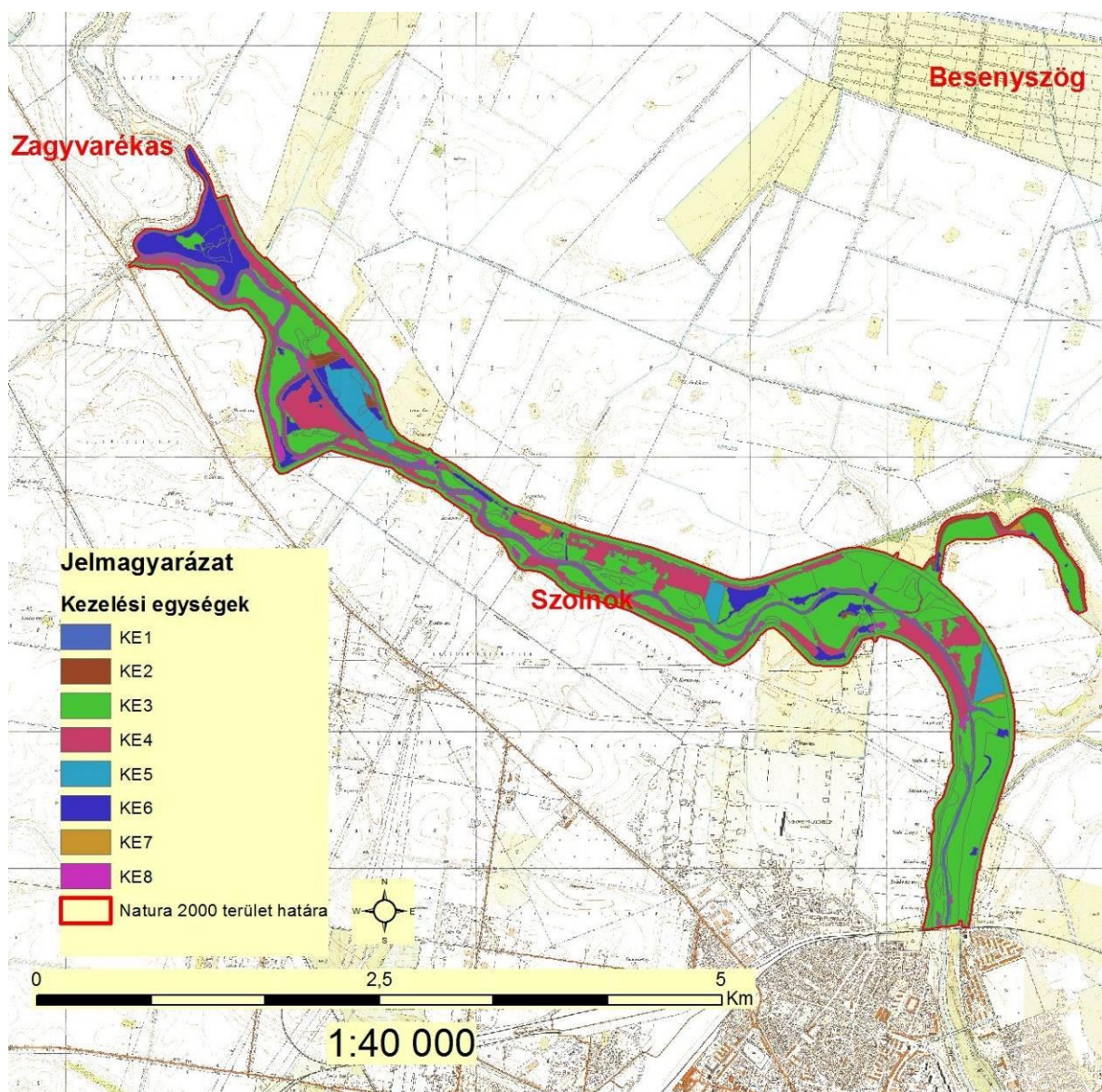
A területen stabil állománya található a **dunai tarajosgötének** (*Triturus dobrogicus*), monitorozása nem indokolt.

A **vidra** (*Lutra lutra*) monitorozása a területen indirekt módszerrel (életnyomok azonosítása) javasolt, mely alapján azonban alapvetően csak a jelenlét/hiány állapítható meg.

Jelen vizsgálatunk során a **halványfoltú küllő** (*Gobio albipinnatus*) előfordulását nem tudtuk igazolni a Natura 2000 területen, a faj irodalmi előfordulási adatai azonban a Zagyvát is a lelőhelyek között említik. Továbbá a faj a Tiszában is bizonyítottan megtalálható, ezért onnan spontán módon (pl. áradások alkalmával) a Zagyvába is felhatolhat. A Natura 2000 területen tehát valószínűsíthető egy legalább időszakos halványfoltú küllő állomány jelenléte, azonban ennek bizonyítására, illetve az állomány fluktuációjának a magyarázatára további, több mintavételi időszakot felölelő monitorozó vizsgálat elvégzése szükséges.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze az Alsó-Zagyva hullámtere (HUHN20089) különleges természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

Ezen túl a terület teljes egészében az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezetének is része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési terület egy része magántulajdonban (kb. 50%), más része pedig állami tulajdonban (35%) van.

A tervezési területen lévő gyepterületek legelőként és/vagy kaszálóként való fenntartása megfelelő, azonban vannak olyan földrészek, amelyek művelési ága a valós területhasználatától eltérő. Ezek problémát okozhatnak a rajta található jelölő élőhely hosszú távú fennmaradásának érdekében. A szántó művelésű földterületek használata kiemelt jelentőségű.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján az Alsó-Zagyva hullámtere Natura 2000 területe az alábbi azonosítóval jelzett fizikai blokkokban található:

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)
U5DMA-F-10	31,72	0,00
U66MA-9-10	2,77	2,58
U6P19-5-10	8,21	0,00
UD47A-1-10	6,00	0,00
UD5EA-8-10	0,85	0,00
UD6MA-H-10	7,92	5,59
UD7UA-Q-10	1,01	0,00
U6REA-N-10	16,34	8,62
U71UA-C-10	2,28	0,00
UD31A-R-10	36,12	30,62
U747A-U-10	18,09	9,71
URA7A-L-10	2,83	1,75
U7LMA-Q-10	9,87	5,34
UDEUA-X-10	2,66	2,34
UDJ7A-E-10	12,16	4,34
U8UUA-7-10	53,47	46,07
U06MJ-9-10	13,5	0,00
U95EA-5-10	7,06	4,26
U0MUJ-X-10	14,05	9,21
U05EJ-2-10	62,19	47,17
U0LMJ-P-10	26,13	17,61
UC91J-5-10	14,4	0,00
UC5EJ-E-10	2,91	2,91
UCP1J-K-10	11,69	11,6
U20MJ-5-10	33,78	31,94

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS):

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG):

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrésztlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások:

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyep természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

Az Alsó- Zagyva hullámtere fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználatot az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési- élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz. Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv készítése során folyamatos kapcsolattartás történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen interjúk készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzattal (Szolnok).
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változata elérhető volt a projekt honlapján.
3. A terv egyeztetési fóruma előtt, telefonos és e-mail-es kapcsolatfelvétel történt a fent említett címzettekkel kívül a falugazdással, gazdálkodókkal, a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) és a zöldhatósággal (Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség) is. A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.
4. Az önkormányzat képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után kifüggesztették a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása

1. Fórum (2013. december 9. Szolnok, résztvevők száma: 11 fő): A fent részletezett tájékoztatási lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt. Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is. A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaság, a falugazdász és a hivatalos szervek: a Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség és a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.
2. Terepbejárás (2013. december 9. Szolnok, résztvevők száma: 4 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a KJKT Természetvédelmi Óra vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is (ezzel a lehetőséggel az önkormányzat élt). Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt honlapján, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20089.htm> hivatkozáson. Ugyanitt

véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a KJT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. az Alsó-Zagyva hullámtere Natura 2000 területtel érintett település (Szolnok) képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók,
3. a KJT területén működő vadásztársaság (Diana Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdászok,
5. társadalmi szervezetek (Alsó-Zagyva hullámtere esetében nem volt ilyen érintett),
6. Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság,
7. Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség,
8. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
9. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kezelő és hatósági szervezetek és magánszemélyek közül nem jelent meg mindenki az egyeztető fórumon, vagy nem nyilvánított véleményt. Viszont az alábbi táblázatban összegyűjtött, beérkezett vélemények a terv végső változatába beépítésre kerültek.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan?
Szolnok település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórum, jegyzőkönyv	nem	-
Helyi gazdálkodók	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	a fórumon megjelentek	fórum	-	-
Vadásztársaság (Diana Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	a fórumon megjelentek	fórum	-	-
Falugazdász	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	telefon	-	-
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	e-mail, levél	igen	kezelési javaslat, megalapozó dokumentáció

Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	telefon	-	-
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	nem	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	kezelési javaslat